

УДК 342.92:168.4

А.С. ВАСИЛЬЄВ,

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрІ України, завідувач кафедри адміністративного
та господарського права Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова

С.Г. КАРБОВСЬКИЙ,

аспірант кафедри адміністративного та господарського права
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВУ ПРИРОДУ І РОЛЬ СИНЕРГЕТИЧНИХ ФУНКЦІЙ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Анотація. У статті визначається правова природа та місце адміністративного права в правовій системі України, характеризується його державно-управлінська та соціально-орієнтована сутність, розкриваються особливості взаємодії адміністративного права з іншими галузями права, що визначають його синергетичні функції.

Ключові слова: адміністративне право, взаємодія з іншими галузями права, синергетика, синергетичні функції.

Постановка проблеми. Адміністративне право України, як і інші галузі права, є специфічним елементом системи права обумовленим реально існуючому сукупністю суспільних відносин, які потребують відповідного правового регулювання. Для адміністративного права, як і для будь-якої іншої галузі права, характерна наявність сукупності правових норм призначених для регулювання відповідної сфери суспільних відносин притаманними йому специфічними методами. В цьому відношенні адміністративне право характеризується загальними інтегративними властивостями, які визначають систему права України в цілому (тобто наявністю встановлених або санкціонованих державною правових норм, обумовленістю цих норм, досягнутим рівнем розвитку суспільних відносин, здатністю цих норм регулювати суспільні відносини шляхом

визначення прав, обов'язків і відповідальності їх учасників і т. інш.). Разом з тим, на відміну від інших галузей права, адміністративне право має свій особливий об'єкт правового впливу, який охоплюється поняттям предмета адміністративного права і складається із сукупності суспільних відносин, що виникають в процесі:

а) здійснення державного управління, як особливого виду державної діяльності (управлінські відносини);

б) забезпечення охорони громадського порядку спеціальними органами державної влади (правоохоронні відносини);

в) забезпечення державним апаратом реалізації суб'єктивних прав і законних інтересів громадян в процесі їх взаємодії з органами державної виконавчої влади (правозабезпечувальні суспільні відносини).

Кожна з названих груп суспільних відносин характеризується дуже широким розмаїттям конкретного змісту і форм свого функціонування. Наприклад, управлінські відносини можуть виникати в процесі суто публічного управління (тобто державного управління економікою, соціально-культурною та адміністративного-політичною сферами), в процесі внутрішньої організації та діяльності апаратів усіх державних органів, адміністрації державних підприємств, установ і організацій, а також у зв'язку з проходженням публічної служби або служби в органах місцевого самоврядування в процесі виконання цими органами певних завдань держави за її дорученням.

Правозабезпечувальні суспільні відносини виникають в процесі діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб щодо забезпечення реалізації та захисту в адміністративному порядку прав і свобод громадян, надання їм, а також юридичним особам різноманітних адміністративних послуг. Такі ж відносини виникають у зв'язку з реалізацією юрисдикції адміністративних судів щодо поновлення порушених прав громадян та інших суб'єктів адміністративного права.

В свою чергу правоохоронні відносини виникають під час застосування органами виконавчої влади заходів адміністративного примусу, включаючи адміністративну відповідальність щодо фізичних і юридичних осіб.

Але характерною особливістю усіх перелічених суспільних відносин є те, що вони виникають в процесі організаційно-розпорядчої діяльності відповідних державних органів, спрямованої на закріплення за допомогою правових норм і регулювання найбільш важливих і життєво необхідних для даного суспільства суспільних відносин з перетво-

ренням цих відносин в обов'язкові правовідносини. Їх завданням є практична реалізація вимог закону про забезпечення нормальних умов життєдіяльності суспільства, завдяки організації виробництва і споживання матеріальних і духових благ, забезпечення особистої безпеки громадян, створення необхідних умов для їх розвитку і таке інше. У зв'язку з цим адміністративне право, яке регулює вказані відносини, виділяється в правовій системі України як один із найбільш важливих, крупних і фундаментальних елементів, що відіграє особливу роль в організації суспільних відносин спрямованих на забезпечення виконання відповідних завдань держави. Якщо норми інших галузей права локалізуються, як правило, в конкретній сфері суспільного життя, то норми адміністративного права проникають в усі сфери життєдіяльності суспільства, зачіпають усі соціальні інститути, які вкоренилися в суспільстві і увійшли в побут сучасної людини [1, с. 21]. Практично всі крупні сфери суспільних відносин, навіть ті, які регулюються іншими галузями права (зокрема, цивільним, господарським, трудовим тощо) так або інакше відчувають на собі державно-владний вплив адміністративного права [2, с. 57]. У зв'язку з цим в процесі дослідження ролі адміністративного права у регулюванні суспільних відносин і визначенні його місця в правовій системі України виникає не тільки теоретична проблема, пов'язана з відмежуванням адміністративного права від інших галузей права, але й суто практична проблема, яка обумовлена визначенням змісту і характеру взаємодії норм адміністративного права з нормами інших галузей, тобто проблема виявлення синергетичних функцій адміністративного права.

Викладення основного матеріалу. У сучасній науковій літературі, присвяченій характеристиці адміністративного

права як самостійної галузі правової системи України, переважно згадуються такі функції адміністративного права як організаційна, регулятивна, правотворча, правоохоронна, координаційна та правовиконавча [3, 4, 5, 6, 7]. Але, на жаль, поза увагою науковців залишається така характерна риса адміністративного права, як притаманна його нормам властивість регулювати суспільні відносини, що за своєю якісною однорідністю структурно включені до предмету інших галузей права, зокрема цивільного, господарського, земельного та інших. Ця властивість адміністративного права може бути досліджена і охарактеризована лише за умови наукового аналізу синергетичних функцій адміністративного права.

Синергетика є одним із прогресивних і продуктивних методів сучасного наукового пізнання, який полягає у визначенні і вивченні зв'язків між елементами структури, які утворюються у відкритих системах різноманітної природи (біологічних, соціальних, технічних тощо) завдяки інтенсивному (потоківому) обміну речовиною і енергією з навколишнім середовищем у нерівноважних умовах. В таких системах спостерігається узгоджена поведінка окремих елементів і підсистем, в результаті чого зростає ступінь їхньої впорядкованості, тобто зменшується ентропія [8, с. 351].

Термін «Синергетика» (від грецького — *synergetikos* — спільний) був запропонований німецькими вченим Германом Хакеном, який розумів під ним науковий метод, що дозволяє пояснювати механізм спонтанного виникнення структур у складних системах внаслідок взаємодії між їх елементами. У становлення синергетики як наукового методу опису процесів самоорганізації в складних системах істотний внесок зробили також В.І. Арнольд, З. Гроссман, Б. Мандельброт, І. Пригожин, С. Томс,

Д.І. Трубецков, Д.С. Чернавський та інші вчені у різних галузях наук. Теоретичну основу синергетики складають термодинаміка нерівноважних процесів, теорія випадкових процесів, теорія нелінійних коливань і хвиль і теорія автоматичного управління.

Одним із перших, хто дійшов висновку про можливість застосування синергетичного методу до вивчення державно-правових явищ, був відомий вчений-юрист А.Б. Венгеров (1986 р.). На його думку, матеріалістична діалектика, яка стверджує примат необхідного над випадковим, під впливом нових знань і нового історичного досвіду в основному вичерпала свій пізнавальний і прогностичний потенціал у соціальній сфері. На зміну їй має прийти синергетика як філософське вчення, яке по-новому розглядає роль необхідного і випадкового в еволюційних процесах. У зв'язку з цим Венгеров вважав, що синергетика здатна пояснити більш широке коло явищ (в тому числі і в юридичній сфері) ніж матеріалістична діалектика [9, с. 36].

Інші спроби застосування синергетики для аналізу державно-правових явищ були зроблені Л.А. Мишкевич [10, с. 143-148], Ю.Ю. Ветюневим [11, с. 64-69], Д. Лук'янець [12, с. 10-14], В. Єрмоленко [13, с. 77-82], О.А. Беляєвич [14, с. 6-7] і деякими іншими.

Усі ці автори вважають, що синергетичне уявлення про процеси самоорганізації у складних системах можуть бути застосовані і у вивченні функціонування правових систем і їх елементів, оскільки істотна відмінність синергетики від інших традиційних методів наукового пізнання полягає в тому, що вона, вивчаючи складні системні утворення, досліджує не сутність їх складових частин(елементів), а характер системних зв'язків між цими елементами. Такий підхід дає можливість відкриття деяких

універсальних закономірностей, які однаково властиві усім системним утворенням незалежно від природи і рівня складності елементів, що їх утворюють, а саме: фізичним, хімічним, біологічним, екологічним, психологічним, юридичним тощо.

Але для того, щоб скористатися законами синергетики у такий спосіб треба, перш за все, вдосконалювати властивості систем, до яких передбачається можливість застосування синергетичних підходів. При цьому не можна ні перебільшувати можливості синергетики, як це робить А.Б. Вергеров, який пропонує відмовитись від матеріалістичної діалектики на користь синергетики¹, ні зупинятися на дослідженні окремих інститутів або підсистем тої чи іншої галузі права без виявлення синергетичних можливостей цієї галузі в цілому, як намагаються здійснити деякі дослідники окремих юридичних інститутів².

З цього приводу досить доречним є зауваження К.В. Шундикова, який стверджує, що юристам на сьогодні дуже мало відомо про реальні механізми взаємозв'язку правового і неправового в сучасній складно організованій системі громадського життя. Більшість дослідників, розділяючи тезу про тісний зв'язок права з економікою, політикою, мораллю та іншим на рівні догми, в той же час уникають спеціального дослідження цих проблем у своїх роботах [15, с. 60-70]. Більше того, серед багатьох представників юридичної науки досить поширеною є думка про необхідність боротьби за

«чистоту предмета» тієї науки, яку вони представляють. На практиці це призводить до невиправданого ігнорування тих питань, які виходять за рамки власне юридичної проблематики, і, як наслідок, позбавляє можливості міждисциплінарного підходу до вивчення конкретних правових явищ.

Насправді ж, вивчення синергетичних можливостей тієї або іншої галузі права, як і застосування синергетичного підходу до аналізу правової системи в цілому, повинно ґрунтуватися на попередньому вивченні питання про те, які саме правові явища можуть бути проаналізовані із використанням законів і принципів синергетики за умови дотримання при цьому відповідної наукової коректності, необхідної для одержання об'єктивних результатів. Стосовно виявлення синергетичних функцій адміністративного права це означає, на наш погляд, необхідність, перш за все, визначення місця і реальних взаємозв'язків даної галузі права як підсистеми загальної правової системи України з іншими правовими системами галузями. З цієї метою необхідно: а) визначити природу і особливості окремих елементів (правових норм і інститутів адміністративного права); б) проаналізувати характерні ознаки конкретних адміністративно-правових норм і інститутів з позиції їх ролі в регулюванні відповідних суспільних відносин, що є предметом адміністративного права; в) охарактеризувати особливості сфер функціонування конкретних правових інститутів і норм адміністративного

¹ Претензії синергетики на місце нової філософії XXI століття навряд чи можуть бути задоволені. На сьогодні вона не може розглядатись навіть як пова і єдина теорія усіх без виключення систем, оскільки системний підхід, на відміну від діалектики, був і залишається спеціалізованою методологією, хоча й такою, яка має визнане загальнонаукове значення.

(Більш детально див.: Казанфарова І.С. Рационалирование государственно-правовой действительности как фундаментальная задача научно юридического исследования // Право и экономика: актуальные проблемы науки и практики / И. С. Казанфарова. — Одесса, 2008. — С. 10-31).

² Див. напр.: Мишкевич Л.А. Социальное значение административной ответственности с позиций синергетики / Л.А. Мишкевич // Административная ответственность. — М., 2001. — С. 143-148.

права з точки зору їх соціальної природи; г) виявити перелік інших галузей права, з якими взаємодіють норми адміністративного права, і встановити конкретні сфери такої взаємодії; д) і, нарешті, встановити і проаналізувати конкретні форми взаємодії адміністративного права з іншими галузями права з метою підвищення ефективності сумісного регулятивного впливу відповідних правових норм на конкретні сфери суспільних відносин.

При цьому, звичайно, необхідно користуватися висновками загальноправових дисциплін і, перш за все, теорії держави і права і філософії права відносно можливостей використання синергетичної методології, оскільки логіка наукового дослідження вимагає першочергового пізнання загального, без чого неможливе пізнання конкретного. Саме спираючись на висновки загальноправових наук про можливості і принципи застосування синергетичної методології до вивчення юридичних явищ можна дати досить детальну характеристику адміністративного права, як об'єкта синергетичного дослідження. Зокрема, треба мати на увазі, що згідно з висновками вказаних наук, предметом вивчення за допомогою специфічного наукового інструментарію синергетики можуть бути тільки складні системи, які включають у себе сукупність елементів, що мають відповідні внутрішньосистемні зв'язки. Ці системи можуть взаємодіяти між собою із системами більш високого порядку лише в результаті того, що вони є відкритими. Відкритість таких систем обумовлює перманентні процеси обміну енергією та інформацією, яка містить дані про суспільні потреби. Причому інформація про суспільні потреби, говорячи мовою синергетики, є тим «накопиченням», яке призводить до утворення конкретних структур (елементів) у відповідній правовій системі.

Крім зазначеного, треба мати на увазі також те, що дія законів синергетики може мати місце лише в динамічних, тобто рухомих, змінюваних системах. Причому рух у відповідній складній системі треба розуміти у філософському сенсі, тобто як її розвиток, який обумовлює відповідну послідовність процесів деструктуризації (хаотизації) і структуризації (тобто упорядкування).

Виходячи з вищесказаних принципових позицій можна стверджувати, що адміністративне право, як галузь права, посідає особливе місце в правовій системі України, оскільки забезпечує, як вже зазначалося, загальнодержавну організацію суспільного життя і може взаємодіяти практично з усіма галузями права, які складають правову систему України. Його синергетичні функції поширюються практично на всі сфери правового регулювання, оскільки, як слушно підкреслив свого часу Г. Бренбан, немає таких секторів суспільного життя, які б цілком випадали із сфери адміністративного контролю [1, с. 21]. На підтвердження цього висновку можна послатися на цілу низку конкретних областей практичної взаємодії адміністративного права з іншими правовими галузями, які так чи інакше «співпрацюють» з адміністративним правом.

Причому найбільш інтенсивною така співпраця є там, де для належного правового регулювання відповідних областей чи сфер суспільних відносин не вистачає можливостей тієї чи іншої галузі права. У таких випадках виникає необхідність використання норм різних галузей права з тим, щоб забезпечувати адекватне правове регулювання і розвиток відповідних суспільних відносин у бажаному для держави напрямку. Адміністративне право при цьому виконує роль цементуючої субстанції, яка забезпечує необхідні зв'язки і взаємодію між нормами різних галузей права, які

функціонують у визначеному ним правовому режимі. Так, наприклад, в процесі взаємодії адміністративного і конституційного права закладаються основи побудови і функціонування відповідних державних органів, а також правовий статус людини і громадянина. Але при цьому конституційне право закріплює лише принципіальні основи організації і функціонування суб'єктів публічної влади, їхнє місце і роль в державному механізмі, а також фундаментальні конституційні права і свободи людини. Що ж до адміністративного права, то його завдання полягає у деталізації і конкретизації відповідних норм конституційного права. Воно покликане визнати юридичні механізми реалізації громадянами їхніх прав і свобод, уточнювати та закріплювати компетенцію різноманітних структур публічної влади, передбачати відповідні адміністративно-правові засоби захисту конкретних суспільних відносин, форми і методи реалізації виконавчо-розпорядчої діяльності органів публічної адміністрації, а також основи її галузевої, міжгалузевої, регіональної і місцевої організації.

При цьому адміністративне право повинно враховувати вимоги правових норм багатьох інших галузей права, які так чи інакше торкаються діяльності відповідних державних органів, або зачіпають сфери реалізації прав і законних інтересів громадян, зокрема цивільного, трудового, господарського, фінансового, митного, земельного, природоохоронного і інших. Це обумовлено тим, що адміністративне право органічно пов'язане з державною виконавчою владою та виступає обов'язковим інструментом здійснення практично усіх функцій державного управління з включенням до їх змісту не тільки суто управлінської, але й правозабезпечувальної і правоохоронної діяльності. По суті, його норми є правовою основою побудови і ефектив-

ного функціонування найбільш активної державної підсистеми, а саме апарату державного управління. Безпосередньо нормами адміністративного права встановлюються державно-владні управлінські правовідносини та закріплюються права і обов'язки громадян, а також інших суб'єктів, що не мають владних повноважень у відносинах із представниками держави, встановлюються принципи і організаційно-правові засади функціонування державного апарату, здійснюється розподіл повноважень між органами державного управління, органами державної виконавчої влади і їх структурними підрозділами.

На цій основі в подальшому базується не тільки співвідношення, але й взаємодія адміністративного права з іншими галузями права. Так, наприклад, існує тісний взаємозв'язок і взаємодія між адміністративним і цивільним правом, незважаючи на суттєві відмінності у методах правового регулювання, притаманних вказаним галузям. В окремих випадках можуть співпадати навіть елементи предмету правового регулювання. Зокрема, нормами адміністративного права, як і нормами цивільного права, регулюються певні майнові відносини. Разом з тим, якщо для цивільного права характерною рисою є юридична рівноправність суб'єктів майнових відносин, то в сфері реалізації адміністративного права майнові відносини виникають, змінюються або припиняються у зв'язку з реалізацією відповідними суб'єктами своїх владних повноважень. Прикладом тут можуть слугувати відносини, які пов'язані з приватизацією майна, що знаходиться у державній власності або відносини, пов'язані з управлінням державним майном. Тут відповідні суспільні відносини перебувають у сфері адміністративно-правового регулювання, не дивлячись на їх майновий характер. Сьогодні до цього можна додати

і випадки реалізації майнових прав суб'єктами владних повноважень через укладення так званих адміністративних договорів. В адміністративних договорах предметом є виконання владних повноважень відповідними державними органами, не зважаючи на договірні засади їх укладення (що на перший погляд і дає привід для ототожнення цих договорів з приватно-правовою формою).

На практиці відповідні майнові відносини перебувають у сфері сумісного правового регулювання адміністративного і цивільного права найчастіше там, де зміст і характер цих правовідносин так або інакше зачіпають інтереси держави. Наприклад, у загальному вигляді форма зовнішньоекономічних договорів визначається за допомогою норм цивільного права, але конкретні вимоги до інформації, яка має міститися у таких договорах, визначаються нормативно-правовими актами органів виконавчої влади, які містять норми адміністративного права. Аналогічно відбувається і правове регулювання кредитних відносин. У загальному вигляді вимоги до кредитних договорів сформульовані в нормах приватного права, але деталізовані вони у підзаконних адміністративно-правових актах Національного банку України.

Така своєрідність правового впливу на певні сфери майнових відносин у свій час викликала різні погляди з приводу їх правової природи. Одні автори вважали, що різні сфери майнових відносин можуть бути врегульовані адміністративним або приватним правом. Інші ж стверджували, що майнові відносини регулюються виключно приватним правом. Але на сьогодні є всі підстави для того, щоб визнати обґрунтованість першої точки зору, що підтверджується положеннями ст. 2 Цивільного кодексу України, де зазначено, що: «До майнових відносин, заснованих на адміністративному, або іншому владному підпорядкуванні однієї

сторони другій стороні, а також податкових, бюджетних відносин, цивільне законодавство не застосовується, якщо інше не передбачено законом».

Отже, і законодавство і практика свідчать про те, що виконавчо-розпорядча діяльність може мати майновий характер, а значить майнові відносини можуть бути предметом впливу як адміністративного, так і приватного права. У такому разі розбіжності між галузями адміністративного и приватного права слід шукати не в природі суспільних відносин, що є предметом правового регулювання, а у властивих цим галузям права методах правового регулювання.

Досить інтенсивно взаємодіє адміністративне право також із кримінальним правом, з яким його зближують завдання щодо виконання охоронних функцій, а також спільна приналежність до системи публічного права. Крім того у багатьох випадках можуть збігатися також родові і видові об'єкти адміністративних і кримінальних правопорушень. Фактично різниця між цими фундаментальними галузями зводиться до двох моментів: по-перше, адміністративне право на відміну від кримінального права є багатофункціональним, оскільки ним здійснюються як охоронні, так і регулятивні функції, по-друге, кримінальні заходи правового захисту порівняно з адміністративними характеризуються значно більшою суворістю, тому що застосовуються до осіб, які скоїли злочини. При цьому слід мати на увазі, що охоронна функція адміністративного права виявляється, перш за все, в процесі взаємодії між інститутами адміністративної та кримінальної відповідальності, які разом створюють відповідну захисну оболонку для досить широкого кола суспільних відносин. Більше того, адміністративну відповідальність інколи розглядають як профілактичний засіб щодо багатьох видів

злочинних діянь, за які передбачена відповідальність [16, с. 72].

Крім того, тісний зв'язок і взаємодія адміністративного і кримінального права обумовлюється тим, що кримінальне право, як галузь суто охоронної спрямованості, створює специфічний режим охорони відносин у сфері державного управління через встановлення кримінальної відповідальності за посягання на чинний порядок управління. Причому, не дивлячись на те, що у кримінальному кодексі України порядок управління безпосередньо не визнано родовим об'єктом злочинів в даній сфері, фактично, нормами кримінального права встановлена відповідальність за злочини у сфері державного управління, скоєні як службовими особами, так і іншими суб'єктами, які в той чи інший спосіб порушують встановлений законодавством порядок управління. До таких злочинів відносяться, зокрема, зловживання владою або службовим становищем, перевищення влади або службових повноважень, одержання або давання неправомірної вигоди тощо.

Дуже виразними і тісними є зв'язки, які існують між адміністративним правом і так званими комплексними галузями права, до яких належить господарське, фінансове, митне земельне і екологічне галузі права. Особливості зв'язків адміністративного права з даними галузями права полягають в тому, що по-перше, в них широко використовується властивий адміністративному праву імперативний метод правового регулювання, а, по-друге, охоронна функція цих галузей реалізується переважно за допомогою інституту адміністративної відповідальності. У якості характерного прикладу такого зв'язку і взаємодії може бути наведена взаємодія адміністративного права з господарським правом, процес формування якого завдячує саме адміністративно-правовій сфері суспіль-

них відносин. Деякі вчені (зокрема Г. Матвеев, Я. Шевченко та інші) навіть вважають, що господарське право не є самостійною галуззю права, а простим поєднанням цивільно-правових та адміністративно-правових норм, що діють у сфері господарювання. Але, як справедливо підкреслює С.В. Петков, господарські правовідносини не можна розкласти на цивільно-правові та адміністративно-правові, хоча історичне коріння господарського права лежить у сфері як публічного (адміністративного), так і приватного (цивільного) права. Крім того, господарське право має досить значний за обсягом власний нормативний матеріал, який не належить ні до цивільного, ні до адміністративного права [16, с. 69-70]. Фактично формування і розвиток господарського права було зумовлено об'єктивною необхідністю упорядкування суспільних відносин, які виникають у сфері економічної і господарської діяльності. У правовому регулюванні таких відносин, безумовно, зацікавлені як держава, так і суб'єкти господарювання, оскільки економіка має фундаментальне значення для життєдіяльності населення країни та підвищення рівня його життя [17, с. 34-37].

Не менш характерним (і дещо схожим з наведеним вище прикладом) є зв'язок і взаємодія адміністративного права з фінансовим правом. Фактично, фінансове право своїм походженням зобов'язане державному, адміністративному, приватному праву та економічній науці. Воно регулює відносини, які виникають у сфері фінансової діяльності держави, пов'язаної з акумуляцією і розподілом коштів, які становлять національний дохід держави. Для регулювання цих відносин використовується адміністративно-правовий метод, хоча за змістом вони можуть бути поділені на дві групи: по-перше, це самі фінансові відносини, як особливий вид економіч-

них відносин, і по-друге, це управлінські відносини в галузі фінансів [18].

Отже, враховуючи те, що фінансове право не має свого власного методу правового регулювання, а коло суспільних відносин, які регулюються ним, повністю збігаються з адміністративним правом, фінансове право можна розглядати як підгалузь адміністративного права, що, безумовно, визначає не тільки взаємовідносини, але й характер взаємодії адміністративного та фінансового права.

Досить характерними є також зв'язки адміністративного права з трудовим та земельним правом. Зокрема з трудовим правом адміністративне право пов'язане загальними питанням у галузі регулювання суспільних відносин, оскільки ті з них, які не підпадають під дію КЗпП і колективних договорів, регулюються нормами адміністративного права. Крім того, зв'язок адміністративного права з трудовим виявляється також у підготовці кадрів, тому що підготовка робочих кадрів та спеціалістів регулюється адміністративним правом.

Що ж стосується взаємодії адміністративного і земельного права, то тут слід підкреслити, що адміністративне право, регулюючи певні земельні відносини фактично взаємодіє не тільки із земельним, але й з іншими галузями права. Обумовлюється це тим, що на практиці земельні відносини регулюються різними галузями права. Наприклад, приватне право регламентує порядок розгляду майнових спорів із приводу землекористування, а фінансове право передбачає форми і порядок сплати земельної ренти. Адміністративне право регулює також ту частину земельних відносин, які

виникають, змінюються і припиняються на підставі актів державного управління, зокрема, в процесі визначення повноважень місцевих органів самоврядування в урегулюванні земельних відносин, а також повноважень органів виконавчої влади щодо управління землями [19].

Висновки. Таким чином, усі викладені вище приклади переконують нас в тому, що під впливом відповідних асиміляційних процесів, які відбуваються в правовій системі України, адміністративне право починає відігравати роль організаційної субстанції, яка забезпечує взаємодію різних галузей права, незалежно від основного предмета їх правового регулювання. Оскільки в «чистому» вигляді на сьогодні не існує практично жодна галузь права, остільки в кожній із них правову базу становлять, як правило, норми різного галузевого профілю з переважанням питомої ваги власних норм, які цілком відповідають предмету даної галузі. Причому в тому чи іншому вигляді у вказаній правовій базі так або інакше практично завжди знаходиться місце і для відповідних адміністративно-правових норм. Навіть у цивільному законодавстві є, хоч і невелика, але ж певна кількість адміністративно-правових за своєю природою норм. Зважаючи на це, наукова розробка проблеми реалізації синергетичних функцій адміністративного права в процесі його взаємодії з іншими галузями права, на наш погляд, є не тільки цікавою в теоретичному плані, але й безумовно важливою і корисною в практичному плані, оскільки може сприяти суттєвому підвищенню ефективності правового регулювання різноманітних суспільних відносин, які виникають у різних сферах суспільного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бренбан Г. Французское административное право / Г. Бренбан. — М. : Прогресс, 1988. — 488 с.
2. Васильев А.С. Административное право Украины / А.С. Васильев. — Х. : Одисей, 2003. — 288 с.
3. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. у двох томах. — Юридична думка, 2007. — 584 с.
4. Колпаков В.К. Адміністративне право України : навч. посіб. / В.К. Колпаков. — К. : Юрінком Інтер, 2003. — 544 с.
5. Коломієць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс / Т.О. Коломієць. К. : Юрінком Інтер, 2011. — 576 с.
7. Стеценко С.Г. Адміністративне право України : навч. посіб. / С.Г. Стеценко. — К. : Атіка, 2009. — 640 с.
8. Прохоров А.М. Большой Энциклопедический словарь в 2 томах / А.М. Прохоров. — М., 1991.
9. Венгеров А.Б. Синергетика, юридическая наука, право / А.Б. Венгеров. — 1986. — С. 36-45.
10. Мицкевич Л.А. Социальное значение административной ответственности с позиций синергетики / Л.А. Мицкевич. — М., 2001. — С. 143-148.
11. Ветюев Ю.Ю. Синергетика в праве / Ю.Ю. Ветюев. — 2002. — С. 64-69.
12. Лук'янець Д. Теорія управління як концептуальне джерело інституту адміністративної відповідальності / Д. Лук'янець. — 2005. — С. 10-14.
13. Єрмоленко В. Роль зовнішньої форми у генезисі майнових правовідносин / В. Єрмоленко. — 2005. — С. 77-82.
14. Беляневич О.А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) / О.А. Беляневич. — К. : Юрінкомінтер, 2006. — С. 206.
15. Шундигов К.В. Синергетический подход в правовой науке: проблемы адаптации // Правоведение. — 2008. — № 1. — С. 145-156.
16. Петков С.В. Теорія адміністративного права / С.В. Петков. — К., 2014. — С. 304.
17. Мельник Р.С. Адміністративно-господарське право, як структурний елемент системи адміністративного права: Зарубіжний досвід та національні особливості / Р.С. Мельник // Право і безпека : Науковий журнал. — 2010. — С. 31-37.
18. Колпаков В.К. Адміністративне право України / В.К. Колпаков. — К. : Юрінкомінтер, 1999. — 736 с.
19. Земельне право України / М.В. Шульга, Г.В. Анісімова, Н.О. Баглай, А.П. Гетьман. — К. : Юрінкомінтер, 2004. — 368 с.

Васильев А.С., Карбовский С.Г.

К вопросу о синергетических функциях административного права Украины: постановка проблемы.

Аннотация. В статье определяется правовая природа и место административного права в правовой системе Украины, характеризуется его государственно-управленческая и социально-ориентированная сущность, раскрываются особенности взаимодействия административного права с другими отраслями права, определяющие его синергетические функции.

Ключевые слова: административное право, взаимодействие с другими отраслями права, синергетика, синергетические функции.

Vasyliev A.S., Karbovskiy S.G.

On synergistic functions of administrative law of Ukraine: formulation of the problem.

Summary. The article provides for legal nature and place of administrative law in the legal system of Ukraine, describes its state management and socially oriented essence, shows peculiarities of interaction of the administrative law with other branches of law defining its synergistic functions.

Keywords: legal nature and place of administrative law, administrative law with other branches of law, synergistic functions of administrative law.